

Bilten HDKP-a

12 | prosinac 2021.

U ovom broju:

Istine i laži o RSI-ju

Prevođenje znakovnog jezika

Prevoditeljske putešestvije

Pogled izvana

Riječ uredništva

Dragi čitatelji i čitateljice, prošla je već skoro godina dana od prošlog broja biltena i premda smo i tada već bili sasvim svjesni koliko će se promijeniti okolnosti naše profesije, svi smo se nekako nadali da ćemo ove zime ipak već biti puno bliži „starom normalnom” nego li „novom nenormalnom”. Mnogi su mitovi od početka pandemije srušeni, ali su nastali i neki novi. Upravo o njima nam govori skraćena verzija članka jednog našeg talijanskog kolege koji objašnjava kako zapravo ne moramo trpjeti loš zvuk koji nam platforme za prevođenje na daljinu

serviraju i time trajno narušavati svoje zdravlje. Donosimo i priče o tome kako su se druge nama srodne ili bliske profesije prilagodile novim okolnostima – konferencijski tehničari i prevoditelji znakovnog jezika. Kako su neke naše kolegice i kolege neželjeni višak vremena iskoristili za profesionalni razvoj, pročitajte u novom Prevoditeljskom caféu, a naravno da vam nećemo uskratiti ni druge stalne rubrike poput Novosti iz HDKP-a, Upoznajmo se i Pogleda izvana. Što se to krije iza Prevoditeljskih putešestvija, nećemo vam odati. Prolistajte novi broj i otkrijte sami!

Zvuk u izmještenom simultanom prevođenju (RSI) – Istine i laži: Deset zabluda koje dovode do lošeg zvuka u RSI-ju

Napisao Andrea Caniato, pripremio i s engleskog preveo Bruno Štefić

„Bolje” je neprijatelj dobroga (Voltaire)

Istina. Osim kada je ono što zovemo „dobrim” zapravo štetno, a „bolje” je nadohvat ruke. (Iskreno vaš, autor)

Opaska autora: ovaj članak sadrži poveznice na videoisječke i audioisječke. Molim, koristite se kvalitetnim, žičanim slušalicama (ne slušalicama koje se umeću u uho) kako biste mogli najpotpunije čuti i doživjeti sadržaj isječaka.

Nekvalitetan zvuk pokazao se kao prava noćna mora u svijetu videokonferencija i izmještenoga simultanog prevođenja (RSI-ja). Zbog njega je slušanje nelagodno, sudionici sastanka s vremenom izgube pažnju i prestanu slušati (loš zvuk uzrokuje slušateljski zamor), a simultano prevođenje postaje naporan i opasan pothvat.

Nema nimalo sumnje da nekvalitetan zvuk otežava prevoditeljski posao. Dokazi prikupljeni u okviru raznih studija stavljaju nekvalitetan zvuk na sam vrh popisa krivaca odgovornih za nedavni značajni porast problema sa sluhom među konferencijskim prevoditeljima (npr. [Auditory Health Survey Canada](#)), koji uključuju ozbiljna zdravstvena stanja koja mogu rezultirati nemogućnošću obavljanja posla i krajem prevoditeljske karijere.

Zvuk koji čujemo tijekom videokonferencija i RSI-ja ne mora biti umjetan, robotski, metalan i neugodan za slušanje. Postojeća tehnologija i prosječna internetska veza već sada omogućavaju prijenos slike pristojne kvalitete i, najvažnije od svega, čistog zvuka radijske kvalitete. Kada

vaši govornici na daljinu zvuče **ovako** umjesto **ovako**, to jednostavno znači da vaš događaj koji se odvija na daljinu nije organiziralo i ne vodi ga obučeno osoblje te da se ne upotrebljava primjerena platforma ili oprema.

U nastavku slijedi popis čestih zabluda koje onemogućavaju prevoditeljima da rade sa zvukom kakav trebaju i zaslužuju da bi sačuvali zdravlje te svojim slušateljima isporučili kvalitetan prijevod:

1) „Zvuk je dobar kada uspijevam dobro ili barem dovoljno dobro razumjeti riječi i ne propuštam dijelove informacija.”

Pogrešno. Zvuk je dobar kada je prirodan te kada je čin slušanja ugodan i odvija se bez ikakvog napora. Kada vaš izvor zvuka zvuči umjetno, ali i dalje dovoljno razumljivo da ga se može prevoditi uz ulaganje određenog „dodatnog napora”, to bi vam trebalo poslužiti kao zvono za uzbunu.

U kontekstu RSI-ja govori koje se prevodi na daljinu zvuče „umjetno” zato što platforme štede na troškovima pojasne širine (tzv. *bandwidth*) i servera, stvarajući time okruženje u kojemu tehničari zvuka postaju suvišni. Pritom se tolerira upotreba mikrofona ispodprosječne kvalitete, a govornicima se dopušta, pa čak ih se i ohrabruje, da se za riječ jave iz bučnog okruženja korištenjem bilo kojim uređajem koji im je u tom trenutku na raspolaganju.

Kako bi sve to bilo moguće, **zvuk koji se prenosi za RSI obično je značajno reducirani i obrađeni dio originalnog ulaznog zvuka, odnosno prenosi se tek dio frekvencijskog sadržaja koji je prirodno prisutan u boji ljudskoga glasa.** Međutim, kako bi mogli upravljati višestrukim zvučnim tokovima, prevoditelji se trebaju moći osloniti na bogatstvo i zalihost glasa koji zvuči prirodno.

Upravo je to glavni razlog zbog kojeg se simultano prevođenje mora odvijati u strogo kontroliranom okruženju. Kada se prevoditelji izlažu zvuku koji je tipičan za videokonferencije i RSI, **njihovi su senzorni i kognitivni sustavi izloženi golemom pritisku.** Konferencijsko se prevođenje tada pretvara u telefonsko prevođenje, a prevoditelj u akrobata koji na tankoj žici pokušava balansirati u visokim potpeticama i pritom žonglirati bakljama. Stoga nije nikakvo iznenađenje da velik broj kolegica i kolega prevoditelja u posljednje vrijeme pati od raznih vrsta oštećenja sluha.

Pitanje koje si moramo postaviti dok prevodimo stoga ne treba biti „Razumijem li ono što čujem?” već „**Zvuči li ono što čujem prirodno?**”. Zvuk je dobar (i bezopasan) kada možete sklopiti oči dok slušate i reći: „Da, ovako zvuči pravi ljudski glas.”

2) „Zvuk je loš zato što govornik ima slabu internetsku vezu.”

Ovo je površna i nepromišljena tvrdnja, baš kao i: „Ljudi imaju lošu/sporu internetsku vezu, pojasna širina je ograničena i stoga je nemoguće imati kvalitetan zvuk.” No, kada se upotrebljava Ethernet kabel, **prosječna internetska veza kućanstva u razvijenim zemljama dovoljno je jaka** da prima i prenosi ne samo video visoke kvalitete, već i zvuk visoke kvalitete. To je zato što **zvuk ne zauzima puno pojasne širine**, dok video to čini. Stoga je u potpunosti izvedivo dijeliti više pojasne širine ili dodatnu pojasnu širinu zvuku.

Zašto onda predstavnici platforma za RSI uvijek tvrde da korisnici imaju preslabe internetske veze? I zašto se ta tvrdnja odnosi i na lokacije s profesionalnim, korporativnim pretplatama koje jamče velike brzine preuzimanja i prijenosa?

Možemo pretpostaviti da je to zato što bi osiguravanje kvalitetnijeg zvuka značilo da platforme trebaju obraditi dodatne podatke kako bi postigle rezultat koji IT i marketinški

stručnjaci zapravo ne smatraju nužnim (po njihovu je mišljenje zvuk već „dovoljno dobar”, „optimiziran je za govor” ili je „više nego dovoljan za razumijevanje govora”). Dakle, zašto ulagati dodatan organizacijski i financijski napor kada svoj proizvod možete prodati onakav kakav jest i to klijentima koji će slušati preko svojih mobilnih telefona ili kompjutorskih zvučnika, te koji ovako ionako nisu previše „izbirljivi”?

A prevoditeljima koji očajno trebaju posao možete jednostavno reći da sudionici imaju lošu internetsku vezu i da su slušalice s uskopojasnim frekvencijskim rasponom zlatni standard kakvom trebaju težiti.

3) „Govornici bi trebali nositi USB slušalice s mikrofonom kako bi zvuk bio bolji.”

Potpuno pogrešno. 99 % **USB slušalica ima mikrofone niske kvalitete** i ugrađene zvučne kartice koje **značajno procesuiraju ulazni zvuk.** One su *dizajnirane* s namjerom da se upotrebljavaju za niskokvalitetnu telefoniju na platformama za održavanje videokonferencija koje u većini slučajeva ne emitiraju kvalitetan zvuk punog pojasna.

Zašto onda predstavnici platformi preporučuju korištenje USB slušalica? RSI platformama upravljaju razvojni inženjeri i marketinški zaposlenici, koji nužno ne zapošljavaju tehničare zvuka. Sa stajališta razvojnog inženjera koji radi za malo ili srednje poduzeće, ako ulazni zvuk dolazi preko uskopojasnog mikrofona, onda se filtriraju informacije koje inženjer ionako smatra beskorisnima, što znači da u platformu ulazi manje podataka na samom izvoru. Manje podataka zauzima manje pojasne širine, što znači i manje troškove. Ono što se ne uzima u obzir jest jesu li izgubljene informacije doista svima beskorisne.

Puno bolja opcija za dobivanje zvuka zadovoljavajuće kvalitete jest **stolni USB mikrofoni** (kvalitetni stolni mikrofoni mogu se kupiti već od 50 \$ / 60 €). Takvi mikrofoni dizajnirani su da proizvode zvuk radijske ili *podcasting* kvalitete, a njihove ugrađene zvučne kartice ne procesuiraju pretjerano zvuk.

4) „Bolje je koristiti se čak i slušalicama s mikrofonom nego uopće nemati slušalice.”

Ovisi. U usporedbi s lošim mikrofonom ugrađenima u laptopu kvalitetnije USB slušalice pružaju veću razinu razumljivosti govornika. Ali kao što smo prethodno naveli, **razumljivost ne podrazumijeva nužno sigurnost ili kvalitetu.** Zvuk koji je razumljiv i dalje može biti štetan. Kada se govornik koristi slušalicama s ugrađenim mikrofonom, možda ćete

izvor: pixabay.com

moći izdržati prevodeći prezentaciju s manje kognitivnog napora nego što bi to bio slučaj da se vaš govornik koristi izuzetno lošim mikrofonom ugrađenim u laptop, ali to će samo pridonijeti tome da dulje vrijeme tolerirate veću količinu toksičnog zvuka, čime će se povećati i vaša izloženost takvom zvuku. Nadalje, mnogi telefoni, tableti i visokokvalitetni kompjutorski mikrofoni (pogotovo od Applea) imaju bolje performanse (i manje obrađuju zvuk) od velikog broja USB slušalica. To znači da **ni integrirani mikrofoni ni USB slušalice nisu dobro rješenje za RSI**. Stolni mikrofoni i određeni *clip-on* mikrofoni koji se mogu pričvrstiti na odjeću statistički su puno polja opcija.

5) „Stolni i *lavalier* mikrofoni mogu biti problematični ako se ne upotrebljavaju pravilno. USB slušalice s mikrofonom puno su pouzdanije.”

Stolni i *lavalier* mikrofoni mogu se nepravilno upotrebljavati, baš kao i svi drugi mikrofoni, ali kada se upotrebljavaju pravilno, jedina su opcija kojom se može osigurati bogat, prirodan zvuk. Kao što je slučaj u konferencijskoj dvorani, govornici koji govore suviše blizu ili suviše daleko od mikrofona, moraju shvatiti da postupaju pogrešno. Kao što je slučaj u konferencijskoj dvorani, između usta govornika i mikrofona ne smiju se naći nikakvi papirnati dokumenti ili drugi predmeti. Kao što je slučaj u konferencijskoj dvorani, mikrofoni govornika prenijet će i sve pozadinske zvukove. **Govornici koji mogu slijediti jednostavne upute znat će se pravilno koristiti stolnim i *lavalier* mikrofonom. Oni koji ne mogu slijediti jednostavne upute, vjerojatno se neće znati koristiti nijednom vrstom mikrofona, uključujući klasičnim konferencijskim mikrofonom.**

6) „Ali *hi-fi* platforme i kvalitetni mikrofoni nisu otporni na idiote.”

Ne, nisu. No nisu ni platforme koje nude telefonsku kvalitetu zvuka i loši mikrofoni. Je li uopće legitimno očekivati

tehničko rješenje koje bi bilo odmah spremno za uporabu (*plug-and-play*), „otporno na idiote” i jamčilo kvalitetnu videokonferenciju (i simultani prijevod) bez ikakvih poteškoća?

Kvaliteta se može osigurati jedino ako se unaprijed napravi provjera zvuka za svakog govornika te ako su mikrofoni pravilno konfigurirani uz podršku tehničara zvuka/izmjешtenog moderatora koji doista znaju svoj posao.

Općenito govoreći, videokonferencije su puno složenije okruženje od sastanaka uživo i stoga **nije realistično očekivati tehnička rješenja koja će baš u svakoj situaciji besprijekorno funkcionirati otprve i s tek minimalnim posredovanjem čovjeka.**

7) „Već je dovoljno teško uvjeriti govornike da se koriste slušalicama s mikrofonom. Uvjeriti ih da se koriste kvalitetnim mikrofonom gotovo je nemoguće.”

Ovo je logička pogreška. **Nitko ne želi izgledati poput zaposlenika u call centru (bez uvrede) dok se preko kamere obraća sudionicima konferencije** koja će vjerojatno sljedećih deset godina biti dostupna na YouTubeu. Stoga je nelogično i teško razumljivo pojmiti da će se govornici protiviti prijedlogu da nose gotovo neprimjetan uređaj zahvaljujući kojemu će izgledati i zvučati profesionalno (kao da gostuju na televiziji ili u radijskoj emisiji) i da bi, ako već moraju birati, izabrali nositi USB slušalice. No upravo je ovo posljednje mantra koju neprestano slušam od proroka koji zagovaraju uporabu USB slušalica. Praktično je iskustvo pokazalo da **kada se govornicima ponudi izbor između slušalica s ugrađenim mikrofonom i stolnog/*lavalier* mikrofona, jako se mali broj njih odluči za opciju sa slušalicama s mikrofonom.**

Ali najveći problem vezan uz ovu zabludu jest neosporavana pretpostavka da bi govornici trebali sami biti zaduženi za nabavu periferne opreme. Ako želimo da zvuk u kontekstu RSI-ja bude dovoljno dobar da omogućiti sigurno i kvalitetno usmeno prevođenje, onda primjerenu opremu govornicima trebaju osigurati organizatori događanja i platforme.

8) „Blokada buke (tzv. *noise cancelling*) presudna je ako želite zvuk pristojne kvalitete putem interneta.”

To naprosto nije istina. Nijedan algoritam neće ukloniti iritantnu pozadinsku buku iz prijenosa zvuka uživo a da pritom značajno ne utječe na kvalitetu samog signala. Imati „čisti” zvuk ne znači da više ne čujete pozadinsku buku, već da čujete netaknutu i prirodnu verziju onoga što je registrirao kvalitetan mikrofoni. Svaki će vam stručnjak reći da je aktivna blokada buke potpuno nekompatibilna s profesionalnim, *hi-fi* zvukom.

Kada kolege dobiju priliku čuti videokonferenciju koja dobro zvuči i odvija se putem platforme koja osigurava čist zvuk, mnogi od njih odjednom shvate da **ako je zvuk bogat i prirodan, onda pozadinska buka nije onoliko ometajuća koliko bi očekivali. No, kod klasičnog RSI modela blokadu**

buke agresivno provode i slušalice s mikrofonom (ili brojni zvučnici integrirani u kompjutore) i platforma, što rezultira signalom koji je **izuzetno loše kvalitete** (zbog manjka velikog broja frekvencijskih informacija) i **prigušen**. U takvoj situaciji svaka buka koja uspije ući u ulazni signal na kraju bude puno veća smetnja nego što bi trebala biti.

Zvučni primjer u kojemu se može čuti do koje mjere blokada buke može reducirati dobar ulazni signal iz kvalitetnog mikrofona nalazi se [ovdje](#) (u ovom isječku blokadu buke provodi Krisp).

U stvarnosti je **pozadinska buka veća smetnja za platforme nego za konferencijske prevoditelje**. Bezopasnu buku čine „suvišne“ informacije koje *kodeci* (kompresori-dekompresori digitalnog zvuka) trebaju kodirati i emitirati. Uklanjanjem zvuka kod mikrofona spojenih sa slušalicama proaktivno se uklanjaju i veliki dijelovi zvučnoga spektra u kojima se buka (ali i dragocjeni glasovni signal) može pojaviti. Time se ujedno smanjuje frekvencijski sadržaj onih dijelova zvuka koji se u konačnici odašilju, a rezultat su...

izvor: phatbay.com

pogodili ste – **smanjeni troškovi pojase širine i servera**.

Nadalje, čini se da nedavno objavljena istraživanja upućuju na to da pozadinska buka predstavlja problem za sučelje čovjeka i stroja. S obzirom na to da je poznato da se određene platforme za RSI koriste vašim prijevodom da bi obučavale strojeve kako prevoditi, pozadinska buka možda više ometa kompjutorske algoritme nego ljudska bića. Za razliku od konferencijskih prevoditelja, čini se da **algoritmi koji govore pretvaraju u pisani tekst preferiraju kvalitetu zvuka koja je procesuirana, prigušena i više nalik telefonskoj**.

9) „Hi-fi kvaliteta je za ljubitelje glazbe, ne za konferencijske prevoditelje. Mi procesuiramo riječi, ne glazbu.”

Hi-fi označava visoku kvalitetu (*high fidelity*) reprodukcije izvornoga zvuka. Ljudski glas proizvodi puno više informacija od tek pukog minimuma koji je potreban da bi se razumjelo govore u tihom okruženju. Glas je višeslojan, zalihostan signal u kojemu se iste informacije ponavljaju više puta na različitim razinama (suglasje), a **naše uši koriste se**

tom zalihošću kad god moramo izvršiti zahtjevan slušni zadatak koji uključuje pozadinsku buku ili višestruke signale koji tvore kompleksan zvučni obrazac.

Simultano prevođenje nesumnjivo spada među zahtjevne slušne zadaće. Spektralna kompleksnost nije tu samo da bi pružila zadovoljstvo zahtjevnim ljubiteljima glazbe. To je neophodan preduvjet za pružanje simultanog prijevoda. Ljudi koji su prisiljeni previše koncentrirati svoj slušalački napor kako bi kompenzirali gubitak visoke i jako visoke frekvencije često razvijaju hiperakuziju ([članak na temu](#)).

10) „U redu, imaš pravo, možda rješenje nudi Zoom Hi-Fi, ali to nije platforma za RSI. Platforme za RSI mnogo su složenije i ne mogu ponuditi hi-fi kvalitetu zvuka.”

Preko Zooma se trenutno odvija značajan dio mrežnih događanja i njime se trenutno koristi velik broj međunarodnih organizacija. Njegova **Hi-Fi funkcija**, koju korisnici mogu brzo aktivirati, dobro funkcionira, ali čini se da je prošla neprimijećeno u industriji jezičnih usluga. Zanimljivo je da je čak i WebEx nedavno predstavio „glazbeni način rada” koji zvuči bolje od klasičnog WebExa (kada se upotrebljava kvalitetan mikrofoni), ali i dalje se ne može usporediti s onime što nudi Zoom Hi-Fi. **Veliki igrači osjećaju da se pojavljuje novi trend. Nitko ne želi satima slušati robotski zvuk**.

Neke se međunarodne organizacije već nekoliko mjeseci koriste verzijom platforme sa „zvukom visoke kvalitete” koju platforme za RSI razvijaju i nude posebno za pojedine institucionalne klijente. Kada se pritom rabe kvalitetni mikrofoni, takve verzije platformi omogućuju zvuk dobre kvalitete, kako za *floor*, tako i za preko 20 različitih prevoditeljskih kanala. I to s gotovo nula prekida veze i tek nekoliko gubitaka paketa podataka za koje je kriva loša internetska veza.

Može li Hi-Fi platforma koja prevoditeljima pruža zvuk radijske kvalitete jamčiti iskustvo prevođenja koje je u svakom trenutku bolje od prevođenja koje se odvija u istoj prostoriji sa sudionicima? Vjerojatno ne može. Ali to je sigurniji, manje frustrirajući alat koji osigurava pristojan i profesionalan izlazni zvuk kada se prevode sudionici na daljinu. 🎧

Zahvaljujem Cristianu Guiducciju na njegovoj audiovizualnoj stručnosti te savjetima u vezi s tehničkim pitanjima i audioinženjeringom.

Ovo je prijevod skraćene verzije članka na engleskom jeziku koji u cijelosti možete pročitati na sljedećoj poveznici https://aiic.org/site/blog/RSI-sound-myth-buster?language=fr_FR&

Andrea Caniato je istraživač/konzultant za glas i certificirani vokalni trener (primijenjena fiziologija glasa) s iskustvom u psihoakustici te klasičnoj i suvremenoj glazbi. Ujedno je i akreditirani konferencijski prevoditelj za EU. Možete ga pratiti na [LinkedInu](#).

Razgovor sa stručnjacima kongresnih servisa u Hrvatskoj, Ademom Bracom Suljićem iz AS kongresnog servisa, Goranom Šimunićem iz AVC-a, Davorom Žibratom iz ID kongresa i Željkom Pokasićem iz Simultane

„Tehnologija budućnosti” u novoj sadašnjosti

Razgovarala Maja Šimleša

U 9. broju biltena HDKP-a objavili smo intervju s nekima od naših najpoznatijih stručnjaka kongresnih servisa o njihovoj viziji budućnosti. Tada smo se pitali može li tehnologija pratiti nove trendove u organizaciji skupova i koliko će trebati dok RSI (izmješteno simultano prevođenje) ne postane i naša stvarnost. I evo nas ponovno u sličnom sastavu, dvije i pol godine kasnije, gdje su „novi trendovi” gotovo preko noći zamijenili one stare, a tzv. tehnologija budućnosti postala naša svakodnevnica. Pisali smo mnogo o utjecaju promjena na konferencijske prevoditelje te njihovoj prilagodbi novonastalim okolnostima. A sada je vrijeme da čujemo i kako se sve to odrazilo na našu tehničku podršku kongresnih servisa.

HDKP: Koliko vam je trebalo da se uslijed pandemije prebacite na drugačije načine rada? I u čemu se sastojala ta prilagodba?

A.S.: Nije nam trebalo puno da se prebacimo na *online*/hibridno poslovanje jer smo bili među pionirima na tržištu, s obzirom na to da smo se koristili profesionalnim platformama Webex i Skype for Business još od 2015. Čak mislim da je jedan naš institucionalni klijent jedini u Hrvatskoj uspio potpuno ispuniti plan održavanja sastanaka za vrijeme predsjedanja Hrvatske Vijećem EU-a, iako je cijeli svijet bio u *lockdownu*. U klijentovoj dvorani za sastanke postavili smo studio (kamere, mikrofoni, *streaming* oprema, odgovarajuće licencije itd.), povezali se s ostatkom delegacija i odradili sve što je trebalo u najtežim vremenima.

G.Š.: Čak i nije trebalo raditi velike prilagodbe. Što se tiče simultanog prevođenja, radilo se i dalje uz korištenje mrežnih alata, uglavnom Zooma, ali trebalo je nabaviti ponešto nove opreme – *usb capture* kartice i kamere. Nešto smo od opreme već imali jer smo i ranije radili neke stvari putem ili uz pomoć videa, no trebalo je pomladiti opremu i dići sve na razinu potrebnu za web.

D.Ž.: Početkom pandemije sve je stalo jer nitko nije znao kako će se stvari razvijati i kojim se pouzdanim načinom rada koristiti. Nakon nekoliko mjeseci počeli su upiti i tada smo i mi, ovisno o potrebama klijenata, počeli testirati sve mogućnosti dostupnih aplikacija. Prilagodba se sastojala u tehničkoj nadopuni naše usluge, kupnji kamera, upravljačkih modula, grafičkih kartica, aplikacija za mrežne audiovideokonferencije i sl.

Nastavno na to, trebalo je provesti i edukaciju tehničara za stručno upravljanje istima.

Ž.P.: U travnju 2020. počeli smo proučavati mogućnost korištenja višejezičnih platformi jer nismo imali drugog izbora zbog zamora tržišta klasičnog konferencijskog prevođenja. Nakon odabira platforme Interactio uspostavili smo direktnu komunikaciju s njima te zajednički unaprijedili neke od postavki, poput poboljšanja videa i mogućnosti uključivanja više sudionika istovremeno. Održali smo i besplatna testiranja kako bismo klijente uputili u sve detalje te dobili i status zastupnika za ovaj dio Europe. Osim toga, osposobili smo i *hub* u prostorijama Novinarskog doma u Zagrebu, za potrebe sastanaka i prevođenja na daljinu.

Također, postala nam je interesantna i platforma Zoom, vrlo prihvatljiva za klijente, a bili smo u mogućnosti upotrebljavati i platformu KUDO. Naravno, bilo je potrebe za novim ulaganjima u malo drugačiju tehnologiju, ali sve se vrlo brzo vraća.

HDKP: Kolika je potražnja danas za RSI-em i prevoditeljskim centrima (*hubovima*) općenito?

A.S.: Potražnje barem u Hrvatskoj još uvijek nema previše, ali znam da je ima dosta u okolnim zemljama i da, primjerice, u Sloveniji, Srbiji pa čak i na Kosovu već postoje *hubovi* za RSI te da u nekima od njih upotrebljavaju i napredne KUDO

Naši članovi testiraju platforme za izmješteno simultano prevođenje, Izvor: Album ID kongresa

Tehnička prilagodba novoj sadašnjosti, Izvor: Album AVC-a

licencije. Koliko daleko će to ići, teško je predvidjeti, ali bojim se da će dio ostati raditi čak i ako se potpuno vratimo u „staro normalno”, jer će mnogi korisnici usluga i dalje faktor redukcije troškova držati ispred faktora kvalitete samog prijevoda, odnosno uvjeta u kojima prevoditelji rade. Kako mjere popuštaju, tako je sve više i više hibridnih događanja, no i dalje ih je manje nego prije. Iako smo se navikli živjeti s mjerama i virusom, ljudi ipak puno više vole susrete uživo nego preko ekrana.

G.Š.: Mi nismo nikada ni slagali *hubove* jer nismo imali dovoljno upita za tako nešto. Jedno smo vrijeme radili *evente* bez prevođenja. A za događaje s prevođenjem uglavnom smo se koristili Zoomom i njegovim višestrukim audiomogućnostima. Naime, ono što Zoom zove simultanim prevođenjem, to baš i nije to, ali je ipak bolje nego kod drugih aplikacija.

D.Ž.: Trenutno je minimalna potražnja za RSI-jem i *hubovima* općenito. Tu i tamo dobijemo upit za 'hibridno' događanje, gdje se prevođenje većinom upotrebljava za prisutne u dvorani, uz minimalne jezične kombinacije, najčešće hrvatski – engleski.

Ž.P.: Mi smo prvu virtualnu konferenciju odradili 23. rujna 2020. putem platforme Interactio. Potom je uslijedio niz višejezičnih virtualnih konferencija i kongresa, među kojima i event Europske stranke zelenih sa 120 virtualnih sudionika, gdje nam je 16 prevoditelja bilo dislocirano po čitavoj Europi, a u našem *hubu* sjedilo je tek 20-ak osoba. A zadnji veliki event sa šest jezika odradili smo prije 10-ak dana u Poreču s 12 dislociranih prevoditelja. Dakle, potrebe za takvim događanjima ima.

HDKP: *Koliko su se danas, nakon godinu i pol drugačijeg funkcioniranja, stvari ipak počele vraćati u normalu i što je trenutno uopće normala?*

A.S.: S EU Covid potvrdama ograničenja gotovo da više ne postoje i mi u Hrvatskoj imamo otvorena vrata da se i veliki međunarodni kongresi mogu održavati skoro kao i prije

pandemije. „Novo normalno” više nije tako novo; navikli smo se stavljati maske kad se krećemo kroz zajedničke zatvorene prostore, da stolice budu malo razmaknutije, i nitko ozbiljan oko toga više ne radi probleme. No, veliki je problem i dalje u tome da ne postoji unificiran stav, pa čak ni unutar EU-a, o zahtjevima vezanim za povratak državljana iz inozemstva. Dokle god se taj problem ne riješi, teško je upuštati se u bilo kakve prognoze, a još teže išta precizno planirati. Zbog toga mislim da će hibridni tehnološki element ostati dio organizacije međunarodnih skupova još poprilično dugo.

G.Š.: Da bi se stvari vratile „u normalu”, potrebno je da nam se vrate i predavači kojih još nema u velikom broju. To su pretežito sastanci koje treba prevoditi pa ako je većina sudionika *online*, onda je lakše i prevoditelje staviti *online*. Lakše, u smislu da je jeftinije jer se štedi na putnim i inim troškovima, no ne kažem da je to bolja verzija.

Mi surađujemo s jednom medicinskom komorom koja kroz godinu organizira obavezne tečajeve za sve svoje članove. Na njih su prije pandemije dolazili stranci. Njih danas nema pa se tečajevi organiziraju s domaćim predavačima, što isključuje potrebu za prijevodom. I ne znamo je li manjak prisutnosti stranaca organizacijski problem ili nešto drugo, no činjenica je da ih još nema.

D.Ž.: Stvari su u velikoj mjeri vraćene u normalu, ali s manjim brojem sudionika, uz sudjelovanje pokojeg govornika *online*. Ponekad postoji dodatna potražnja za prijenosom događanja uživo na društvenim mrežama. Velikih događanja, ministarskih konferencija i sl. nema, no u najavi su za sljedeću godinu.

Ž.P.: Gotovo 80% svih *evenata* danas ima potrebu za integracijom virtualne opcije. Mi smo dosad odradili 70-ak virtualnih ili hibridnih *evenata* bez ijednog incidenta i nama je nejasno bilo kakvo protivljenje ovoj novoj mogućnosti poslovanja. Osim što klijentu omogućuje povoljniju organizaciju, nama je omogućeno da donekle vratimo cijene na prijašnju razinu. 🌀

PREVODITELJSKI CAFÉ

Prevoditelj uči dok je živ

Razgovarala i napisala Maja Šimleša

Prošla je već godina i pol otkad je čovječanstvo preko noći katapultirano u neku novu, nimalo ugodnu stvarnost. Pandemija bolesti Covid-19 postala je naša svakodnevica. Mnoge su profesije pronašle nove načine funkcioniranja i nastavile s aktivnostima, ali za zajednicu konferencijskih prevoditelja prilagodba još traje. Zahvaljujući tehničkim rješenjima za prevođenje na daljinu, konferencije se danas odražavaju i virtualno, no znatno rjeđe. Matematika je jednostavna – kongresni je sektor utihnuo, a broj specijalista konferencijskog prevođenja nije se smanjio. Većinu na tom području čine prevoditelji slobodnjaci, tzv. *freelanceri*, što dodatno otežava status profesije jer se neizvjesnost veza uz pandemiju nastavlja.

Prema podacima Glavne uprave za usmeno prevođenje Europske komisije, navedenima u Godišnjem izvješću o radu za 2020., volumen usmenog prevođenja pao je u prosjeku za 65 % u odnosu na 2019. To je za sobom povuklo i pad angažmana prevoditelja slobodnjaka od 48 do čak 80 % za neke jezike.

I sama sam jedna od onih kojoj se život preko noći okrenuo naglavce. Kao *freelancer* nikad nisam imala problema s motivacijom u profesionalnom napretku. Samoinicijativno sam pohađala radionice te slušala predavanja o tehnikama prevođenja, fonetičkim vježbama, higijeni glasnica, stručnom nazivlju i slično, uz redovito praćenje tema i glosara iz raznih područja. No, u trenutku kad ti se profesionalno tlo ovako izmakne pod nogama, zapitaš se možeš li i trebaš li još što napraviti da ponovno počneš raditi. Možda upisati još koju edukaciju ili dodati novi jezik u kombinaciju? Ili se nakon godinu i pol neizvjesnosti osjećaš obeshrabreno i pitaš ima li smisla i dalje ulagati u to zanimanje?

Ja sam prvo mjesecima živjela u limbu iščekivanja i nadaanja, a potom odlučila da neću samo čekati, već ću se posvetiti usavršavanju još jednog jezika. Pa što bude, bude.

O toj sam temi razgovarala s kolegicama i kolegama koji su se našli u istoj situaciji. I svoje žetone ipak stavili na prevoditeljski broj.

„I dalje vjerujem da treba ulagati u to zanimanje. Unatoč nekim zlogukim prorocima ono ne može nestati od danas do sutra. No, neovisno o tome, ja nekako volim učenje jezika i novih stvari samo po sebi. Nisam krenuo u to s nekim velikim ciljem na umu, već iz čistog užitka. A s vremenom sam stvorio ambiciju dodati novi jezik u svoju kombinaciju”, kaže **Bruno Štefić**. „Mene je situacija s koronom više motivirala nego demotivirala. Prije nisam imao toliko vremena. Uvijek je tu bio posao i onda još neke zanimacije sa strane. A korona nas je nekako prisilno izolirala. Iako nije bilo angažmana, nisam se brinuo jer sam mislio da će kad-tad ponovno krenuti. I to je bila idealna prilika jer nisam imao što drugo raditi i gdje drugdje biti. Shvatio sam da

više nemam isprike te sam se punom snagom uhvatio učenja francuskog.”

Tamara Levak Potrebita razmišlja na sličan način: „Jako je važno ulagati u sebe, zato što se prvenstveno sam bolje osjećaš, ali i zato što imaš neku konkurentsku prednost – veći broj jezika ili veću stručnost u nekim područjima. Ja kao slobodnjak nikad nisam imala dovoljno vremena jer realno nisam samo prevoditeljica, već i sama svoja tajnica, asistentica i organizatorica, a tu su još i obitelj i djeca. Naime, kao mlada zamišljala sam 5 do 6 jezika u svojoj kombinaciji, što se nikad nije dogodilo upravo zbog nedostatka vremena.

Covid-19 mi je osvijestio financijsku neizvjesnost, ali i oslobodio vrijeme. Tako sam odlučila početi učiti francuski, jezik o kojem sam oduvijek maštala. Još jedna od pozitivnih okolnosti korone, ako se tako smijem izraziti, jest i činjenica da se tečajevi učenja jezika koje organizira Europski parlament danas održavaju *online* te i ja u njima mogu sudjelovati. To prije nije bilo moguće jer ne živim u Bruxellesu pa sam sretna što sada mogu iskoristiti tu privilegiju.”

Kad smo već kod nedostatka vremena, sličnu je situaciju imala **Martina Cvjetko Ljutić**, koja nije *freelancer* i teško pronalazi ravnotežu između stalnog posla, obitelji i honorarnih prijevoda:

„Volju i želju za simultanim prevođenjem imam cijelo vrijeme i nikad nisam odustala od njega. Dosad sam uvijek morala balansirati između posla usmene prevoditeljice koji jako volim i obiteljske stabilnosti. U tom smislu korona nije bila ključan faktor promjena. Kod mene su odlučivali osobni izbori. Htjela sam, s jedne strane, obitelj i djecu, a s druge financijsku stabilnost.

Stalni posao prevoditeljice u MUP-u bio mi je dobra platforma za to, a i usmeni su prijevodi bili česti. To se s vremenom promijenilo, no želim se i dalje posvetiti samo onome što najviše volim. Nastojim se i dalje vrtjeti oko jezika i ulagati u sebe na tom području. Zato radim i pismene prijevode, postala sam pretprijetnica HDKP-a i bila na jednoj od radionica, a usmenim se prijevodima najradije vraćam. Sada sam se i ponovno počela pripremati za akreditacijski ispit za institucije EU-a.”

Martina Cvjetko Ljutić
Izvor: Privatni album

Erna Ferendža Luburić
Izvor: Privatni album

I **Erna Ferendža Luburić** trudi se na najbolji mogući način iskoristiti prostor i vrijeme koje joj je donijela izoliranost uslijed pandemije. „Kad smo vidjeli da ćemo duže vrijeme provesti kod kuće, bez putovanja i posla, normalno da je prva reakcija bila strah i zabrinutost s obzirom na to da smo i ja i suprug prevoditelji slobodnjaci. A onda sam počela razmišljati što dalje. Odlučila sam se nastaviti pripremati za ispit jer sam već i prije planirala dodati engleski u svoju kombinaciju.”

Na pitanje koliko joj je teško pronaći motivaciju, možda čak i prisiliti samu sebe na pripremanje ispita, **Erna** odgovara: „S godinama mi je lakše ganjati samu sebe i nema više toliko toga što bi mi odvlačilo pažnju. Osim toga, sada bolje raspoređujem vrijeme i strukturiram svoj dan. Ponekad se pitam, s obzirom na to da više nisam mlada, ima li to smisla, ali mislim da su to pitanja koja si svaki čovjek postavlja. Svijet je danas takav da moraš stalno napredovati i učiti jer se inače više ne možeš naći ni u čemu. Tako da je meni to nekako prirodno.”

Ni **Bruno** nema problem s motivacijom, već više s organizacijom:

„Da sam dio nekog sustava, mislim da bih puno lakše napredovao. Zato sam sebi pokušavam stvoriti neki umjetni sustav na način da upišem tečaj ili da svako ljeto izdvojim nekoliko tjedana za odlazak u Francusku na učenje jezika. To me onda „prisili” na rad jer imam nešto što moram napraviti, mjesto na kojem se moram pojaviti, nešto što trebam naučiti, okružen sam drugim ljudima i sve me to skupa motivira. Tada jednostavno nema više 'ne da mi se' ili 'ne stignem'.”

Bruno Štefić
Izvor: Privatni album

I **Tamara** kaže da bi se u nekom poticajnom okruženju možda bila brže odlučila na taj korak: „Ja sam se odlučila tek sada posvetiti učenju francuskog jednostavno zato što se stvorilo više vremena. Nadala sam se da ću to napraviti davno prije, no došlo je na red tek sada. Osim toga, nije bilo nekog sustava ili firme koja će mi time uvjetovati karijeru s obzirom na to da sam kao *freelancer* sama svoja šefica. Dakle, motivacija je oduvijek postojala, a da me netko drugi tjerao, možda bih se prije odlučila.”

„Mnogo ovisi o karakteru i o samoj osobi”, kaže **Martina**. No ona nije iskusila prednosti organiziranog sustava. „Meni

je veselje što moram samu sebe gurati i volim se stavljati u teške i izazovne situacije gdje nešto učim. A to katkad u velikom sustavu poput MUP-a nije moguće. S te strane mislim da bih mogla puno više kao *freelancer*, samo da imam dovoljno vremena koje bih onda oblikovala i strukturirala prema svojim potrebama. Dosad su me neke vanjske okolnosti tjerale na promjenu prioriteta, no s obzirom na to da je moja unutarnja motivacija snažna, vjerujem da će se kad-tad stvari za mene posložiti.”

Očito je da prevoditeljima status *freelancera* donosi mnogo prednosti, ali tu su i brojni izazovi. „Ja bih rekao da je za slobodnjake najveći izazov organizacija”, kaže **Bruno**. „Ako imaš mnogo posla, pokušavaš to izbalansirati sa slobodnim vremenom, a teško je naći prostora za sve.”

Za **Tamaru** je jedan od većih izazova to što ne postoji neki HR odjel koji će te usmjeriti kad je riječ o edukacijama. „Mnogo ih je i lako se pogubiti u svemu tome. Možeš potrošiti i vrijeme i novac na loše ili neprilagođene seminare jer ovisi o onome što tebi izgleda zanimljivo i kvalitetno, ili o preporukama udruga. Status slobodnjaka donosi i druge izazove, od nedostatka plaćenog bolovanja do organizacije vremena i rada te marketinga koji je također bitan. Ti si *one-man band* i sve moraš raditi sam. No, da se razumijemo, to i dalje ne znači da bih išta mijenjala – ja svoj status ljubomorno čuvam.”

Tamara Levak Potrebić
Izvor: Privatni album

A taj status ne bi mijenjala ni **Erna**, makar je itekako svjesna *freelancerskih* izazova: „Slobodnjacima je teže raditi na profesionalnom rastu jer nas nitko ne ganja, ne postavlja nam fiksne rokove i ne uvjetuje napredovanje. Ali nam je i lakše jer možemo bolje rasporediti obveze u usporedbi s ljudima koji imaju fiksno radno vrijeme od 9 do 5. Samo moramo naučiti dobro iskoristiti to vrijeme, jer ako si ne damo strukturu, sve se može pretvoriti u kaos. Ako nam ne gori pod petama i ako nismo u teškoj financijskoj situaciji, lijenost lako preuzme kormilo.”

Osim toga, **Erna** je spomenula i vjerojatno ključni element zbog kojeg tako „ljubomorno” čuvamo svoj *freelancerski* status, da iskoristim Tamarin termin. „Kod nas je prednost i što volimo svoj posao. Ljudima u nekim drugim branšama posao zna dojaditi, bude im teško i naporno, okruženje je loše ili im je jednostavno dosadno. A ja ne znam nijednog prevoditelja koji ne voli svoj posao. I zato bih rekla da je nama lakše biti iskreno motiviran i truditi se ulagati u sebe.”

¹ Annual activity report 2020 – Interpretation: https://ec.europa.eu/info/publications/annual-activity-report-2020-interpretation_en

Razgovor s Tinom Vrbanić, prevoditeljicom hrvatskog i međunarodnog znakovnog jezika

Prevođenje znakovnog jezika – nova dimenzija prevođenja

Razgovarao Bruno Štefić

Tina Vrbanić radi kao prevoditeljica znakovnog jezika od 2009. Nakon što je diplomirala sociologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, upisala je i završila EUMASLI program u Njemačkoj za prevođenje znakovnog jezika. 2016. godine stažirala je u Europskom parlamentu koji joj je otvorio vrata konferencijskom prevođenju i od tada se bavi isključivo time. Trenutno živi u Beču i prevodi na međunarodni znakovni jezik koji je sve više prisutan na međunarodnim konferencijama i sastancima.

HDKP: *Kako si se i zašto počela baviti prevođenjem za znakovni jezik? Što te privuklo upravo toj vrsti prevođenja, odnosno koji je bio tvoj razlog ili motivacija?*

TV: Nakon što sam pohađala radionice o prevođenju znakovnog jezika koje je održavala kolegica Marija Čulina koja se bavi usmenim prevođenjem, odlučila sam se i sama aktivirati u tom smjeru. Kao sociologinja sam dotad bila uvjerena da je moj životni poziv statistika. Međutim, moj angažman u prevođenju znakovnog jezika konstantno je rastao, a time i moja stručnost u njemu. Sve je to rezultiralo novim poslovnim prilikama zbog kojih sam se potpuno posvetila ovom poslu i ostala u tome do danas.

HDKP: *Kako se postaje prevoditeljem za znakovni jezik i kako se formalno obrazovanje nudi? Postoji li, primjerice, u Hrvatskoj ili inozemstvu sveučilišni program za prevođenje za znakovni jezik?*

TV: Puno se prevoditelja počne baviti ovim poslom jer potječu iz zajednice gluhih. To je prirodan tijek događaja pogotovo zato što se struka još nije oformila. Osobno nisam primjer osobe koja dolazi iz zajednice. Prvi sam susret sa znakovnim jezikom i s gluhom osobom imala tek kad sam upisala tečaj hrvatskog znakovnog jezika. Upisala sam ga iz znatiželje i u nadi u nadi da ću, ako ikad sretnem gluhu osobu, biti sposobna s njom komunicirati samostalno. Tečaj je trajao 2 godine i za to sam vrijeme stekla i neke gluhe prijatelje i bila izložena jeziku intenzivnije. Iako u Hrvatskoj ne postoji formalno obrazovanje za prevođenje hrvatskog znakovnog jezika, postoje određeni napori da se ono oformi u obliku određenih programa.

Svoje sam obrazovanje zato stekla vani, i to zahvaljujući EUMASLI-ju. To je program koji dijele tri fakulteta: Heriot-Watt u Škotskoj, Humak u Finskoj i Magdeburg-Stendal u Njemačkoj. Na zapadu mnoge zemlje već imaju razne programe za stjecanje zvanja prevoditelja znakovnog jezika, a radi se o specifičnim nacionalnim znakovnim jezicima, kao npr. prevoditelj austrijskog znakovnog jezika, britanskog znakovnog jezika i sl. Neke zemlje poput Belgije imaju više od jednog

Izvor: Privatni album

znakovnog jezika, pa zato imaju i dva sustava obrazovanja. EUMASLI je nastao iz Europskog projekta s ciljem pružanja sveučilišnog programa prevoditeljima koji nisu u mogućnosti tako nešto proći. Iako je nastao kao paneuropski projekt, sad je već globalno poznat. Program prima 24 studenta nakon svake završene generacije, što je otprilike svake 3 godine.

HDKP: *Koliko dugo treba da se nauči znakovni jezik, odnosno prevođenje za znakovni jezik?*

TV: Ja mislim da je potrebno gotovo jednako vremena da se nauči znakovni jezik koliko i za učenje govorenog jezika. Što je osoba više izložena jeziku, to ga brže uči. Isto vrijedi i za znakovni. Važno je naglasiti da znanje jezika nije garancija i uspješnosti prevoditelja, ali da bi prevoditelj bio dobar, mora znati jezik.

HDKP: *Znamo da se usmeni prevoditelji koriste svojim glasom i riječima kako bi preveli ideje, odnosno misli govornika. Međutim, znakovni prevoditelji trebaju na jedan način „slikom ispričati priču”. Koliko je to izazovno?*

TV: Znakovni jezik vizualno-spacijalan i kao takav je to jezik u drugačijem modalitetu. Iako možemo reći da se „slikom priča priča”, znakovni jezik ima leksičke elemente i gramatička pravila koja se produciraju spacijalno, za razliku od govorenih jezika koji su auditivni. Sve što se može izreći na nekom govorenom jeziku, može se reći i na znakovnom, naravno u duhu samog jezika. Postoje znakovi koji su više „gestikularni” ili bolje rečeno „ikonični”, što znači da imitiraju predmet ili radnju, ali je puno više znakova koji su arbitrarni jer dolaze od apstraktnih pojmova kao što su ideologija, profesija, znanje,

iskustvo, karakter itd. To su sve pojmovi koji u znakovnom jeziku imaju svoj leksikon, a vizualni su samo utoliko što se izgovaraju u vizualno-spacijalnom obliku. Znakovni su jezici bogati, a priznavanjem tih jezika njihovo će bogatstvo samo rasti.

HDKP: *Koja je uloga prevoditelja za znakovni jezik? Usmeni prevoditelji često prevode izolirani u kabini, iza stakla i distancirani od klijenata, međutim znakovni prevoditelji uvijek moraju biti vidljivi i bliže klijentima. Koliko je u tom smislu teško ostati neutralan, nepristran i distanciran „vodič” za komunikaciju?*

TV: Prevoditelji znakovnog jezika češće rade u zajednici, odnosno prevode kod doktora, socijalnog radnika ili na roditeljskom sastanku. Ali postoje oni koji rade isključivo kao konferencijski prevoditelji. Mjesto na kojem prevoditelj radi utječe na njegovu ulogu, ali općenito je uloga prevoditelja ostati nepristran i zastupati interese obaju klijenata (kod nas znakovnih prevoditelja to najčešće znači gluhi i čujuću osobu). Vjerujem da su se i usmeni prevoditelji našli u situaciji prevoditi van konferencije, primjerice na gala večerama i nekim neformalnim radionicama, gdje i dalje svi nastojimo ostati profesionalni u svojim ulogama te bez obzira na fizičku udaljenost osigurati nepristranu komunikaciju za oba klijenta. I mi imamo svoj profesionalni etički kodeks prema kojem pristupamo svakom poslu neutralni.

HDKP: *Prevođenje znakovnog jezika specifično je upravo i po okruženju u kojem se često odvija. Gdje ti sve prevodiš?*

TV: Kao što sam ranije rekla, većina prevoditelja znakovnog jezika radi u zajednici, tzv. *community interpreting*. Isto su izgledali i moji počeci, ali unazad pet godina radim isključivo kao konferencijska prevoditeljica. Bavim se prevođenjem na međunarodni znakovni (International Sign) koji se sve više traži na međunarodnim konferencijama. Mi ne prevodimo iz kabine, već stojimo na podiju uz govornika i znakujemo, te je naš rad uočljiv i za one koji ne razumiju što radimo. Kod znakovnih je prevoditelja rad u timu jako važan jer se ne možemo osloniti na papire kao pomoć u prijevodu (oko brojeva, imena ili cijelih govora), već za to imamo kolegu koji mora pažljivo pratiti cijeli govor, ali i prijevod, te uskočiti kad god je podrška potrebna. Postoje trenuci kad nismo na podiju, tada se najčešće političar ili stručnjak koji se koristi znakovnim jezikom obraća javnosti, a mi se nalazimo odmah ispred podija s mikrofonom u ruci i prevodimo na glas.

HDKP: *Koje su još neke od razlika između konferencijskog, odnosno usmenog prevođenja i prevođenja za znakovni jezik?*

TV: Teško mi je to odgovoriti jer nikad nisam prevodila između dvaju govorenih jezika. Čini mi se da u suštini nema velike razlike, osim što prevoditelji znakovnih jezika uvijek prevode između jezika s dvama modalitetima (auditivni i vizualni). Proces prevođenja koji se odvija u našim glavama vjerujem da je isti. Već sam spomenula važnost rada u timu, gdje se znakovnjaci ne mogu osloniti na papire za pomoć u prijevodu, nego samo na kolegu.

Usmenjaci imaju dugu tradiciju prevođenja na konferencijama, a znakovnjaci se trude usvojiti već postavljene njihove standarde te ih eventualno prilagoditi specifičnostima svog rada.

HDKP: *Ti radiš i kao prevoditeljica za Europski parlament. Kakvo je tvoje iskustvo rada u tako velikoj organizaciji i po čemu se razlikuje od prevođenja na znakovni jezik kojim se inače baviš?*

TV: Na listi sam prevoditelja u institucijama kao što su Europski parlament, Europska komisija, Ujedinjeni Narodi u Ženevi i New Yorku, Vijeću Europe itd. Rad u tako velikim institucijama naučio me što znači biti dio većeg prevoditeljskog tima, kako surađivati s usmenjacima i širiti svijest o poslu znakovnjaka. Kolegice i kolege znakovnjaci već su osnovali mrežu (AIIC sign language network) koja je jako aktivna, pa pozivamo sve usmenjake koji žele znati više o našem radu da se pridruže.

HDKP: *Kriza izazvana koronavirusom gotovo je u potpunosti zaustavila prevoditeljske angažmane usmenih konferencijskih prevoditelja. Kako su se prevoditelji za znakovni jezik prilagodili novonastaloj situaciji i imaju li problema s održavanjem standarda?*

TV: I kod nas se prevođenje zaustavilo na nekoliko mjeseci, ali smo se s vremenom prilagodili i nastavili raditi. Sada se prevođenje uglavnom bazira na radu „od kuće” uz kvalitetnu i propisanu opremu za mrežni rad. To više-manje podrazumijeva kompletan studio kako bi se osigurao nesmetan rad i kvalitetan prienos informacije.

HDKP: *Zbog trenutne se krize sve više prevodi putem interneta, odnosno raznih internetskih platformi. Kakvo je tvoje iskustvo s prevođenjem na daljinu?*

TV: Trenutno isključivo radimo na daljinu jer prevoditelja za međunarodni znakovni ima jako malo pa uglavnom ne živimo u istoj državi. Usvojili smo minimalne standarde koje trebamo ispunjavati kako bismo mogli raditi, a nakon završetka posla dajemo *feedback* organizatorima o poteškoćama s kojima smo se susreli i prijedloge kako bi ubuduće rad bio uspješniji. Prihvaćamo poslove samo do dva sata u timu od dvoje, a za duže angažmane neophodni su veći timovi s više pauza. Prilagodba je novonastaloj situaciji skupa. Prevoditelji su konstantno u kadru pa je potrebna kamera visoke rezolucije, profesionalna rasvjeta, odgovarajuća pozadina, zvučnici i mikrofoni, tri zaslona, internet velike brzine s kablom, i sve to u neometanom prostoru. Naravno da se to odražava i na cijenu usluge. Bit ću otvorena i priznati da nikad nisam imala više posla. 🍷

Prevoditeljica za znakovni jezik, Tina Vrbanić, u Europskom parlamentu, Izvor: Privatni album

Prevoditeljske putešestvije

Napisala i pripremila Renée Davies

Mnogi misle da mi konferencijski prevoditelji, a osobito oni koji redovito rade za europske institucije, živimo glamurnim životom jer često putujemo i spavamo u hotelima. Putovanja su dio našeg posla i ona, moramo priznati, imaju i određenih prednosti, ali treba shvatiti i da svi ti letovi u Bruxelles, Strasbourg ili Luxembourg donose i određene stresove. Ako sve prođe glatko, osjećamo mali umor, ali na to smo navikli. Nažalost, stvari nisu uvijek tako jednostavne. Radili smo u Bruxellesu 2015. godine kada su izvedeni teroristički napadi na zračnu luku Zaventem i stanicu podzemne željeznice kraj našega hotela u kojima su stradali deseci ljudi. Bio je to velik šok i za nas iako, srećom, nitko od naših kolega nije u tom trenutku bio ni u zračnoj luci ni u podzemnoj željeznici.

Na mjesečnu plenarnu sjednicu Europskog parlamenta u Strasbourgu dolazi mnogo prevoditelja. Obično se leti do Frankfurta pa onda trči nepreglednim hodnicima frankfurtske zračne luke kako bi se uhvatio (ili propustio) večernji autobus koji nas vozi do Strasbourga. Tijekom božićnog sajma 2018. godine i u Strasbourgu je izveden teroristički napad. Neke od nas upravo su odrađivali svoju smjenu u Parlamentu, neki su bili na putu kući, a neki su se baš našli u gradu u vrijeme samog napada. Jedna je kolegica gotovo i sama stradala (vidi priču u nastavku). Nakon tog događaja, sljedeći božićni sajmovi u Strasbourgu održavali su se uz velike mjere sigurnosti; centar je ograđen, a policija je pregledavala torbe svima koji su prelazili preko njegovih mostova prema gradu.

Tek smo se navikli na sve dodatne sigurnosne mjere i alternativne rute, kada je početkom 2020. počela pandemija bolesti Covid-19. Sredinom ožujka, jednoga petka nakon posla u Bruxellesu, najavljeno je da će se od ponedjeljka zatvoriti svi restorani. Te se večeri nas desetak uputilo u zračnu luku na putu za Zagreb. Nismo ni slutili da će to biti naše posljednje putovanje te godine. Sve se zatvorilo, putovanja su prestala i odjednom smo se našli na dulje vrijeme kod kuće. Početkom 2021. institucije su nas opet počele oprezno zvati. Promijenili su se uvjeti za prevođenje, sve se više uvodi prevođenje na

Izvor: Privatni album S.M.

daljinu, ali najveće promjene dogodile su se upravo u odnosu na putovanja. Sve je postalo mnogo složenije, a pravila se još uvijek iz dana u dan mijenjaju. Prije svakog putovanja moramo se savjetovati s drugim kolegicama i kolegama kako bismo saznali koje su nam sve potvrde potrebne ovisno o tome letimo li preko Frankfurta, Beča, Amsterdama ili Pariza. Pravila se u raznim zemljama razlikuju, a mijenjaju se doslovno preko noći. Već kad smo mislili da su se stvari malo opustile, došla je jesen, dolazi i zima, a s time su se i mjere opet postrožile.

Svi znamo da u životu ima dobrih i loših situacija. Dobre su, naravno, za nas ugodne, ali nikoga osim nas ne zanimaju, a loša iskustva s vremenom se pretvaraju u zanimljive anegdote koje možemo nekome ispričati. Stoga vam nudimo dva osobna iskustva s kojima su neki od nas bili suočeni na ovim našim putešestvijama. 🌍

Članice i članovi čekaju vlak za zračnu luku u Bruxellesu, Izvor: Privatni album S.M.

Svako zlo za neko dobro

Napisala Sanja Matešić

Bilo je to 11. prosinca 2018. godine. Večer prije doputovala sam u Strasbourg da bih ustanovila da hotel u kojem sam redovito odsjedala, Maison Rouge, nema moju rezervaciju. Recepcionar se ispričavao, rekao da će me primiti sutradan, ali da za tu večer nema slobodnu sobu i našao mi sobu u hotelu Novotel za tu prvu noć.

Sljedećeg sam dana radila u večernjoj smjeni. Poslije posla sam s kolegicama došla pješice do centra, u kojem je bio božićni sajam. Razišle smo se u Rue des Grandes Arcades i ja sam se uputila u smjeru Place Kléber s namjerom da podignem prtljagu koju sam ostavila u Novotelu i odem u Maison Rouge. Ulice su bile pune ljudi, kao i uvijek za vrijeme božićnog sajma. Odjednom sam čula pucanj iza leđa. Instinktivno sam osjetila opasnost i poriv da bježim, ali svi su oko mene bili mirni, pa sam pokušala uvjeriti samu sebe da je netko bacio petardu. Tek nakon drugog pucnja ljudi su počeli vrištati i bježati. Trčala sam zajedno s gomilom, no vrlo brzo sam počela zaostajati. Shvatila sam da sam u širokoj ulici izolirana i sama, idealna meta. Skrenula sam u pokrajnju uličicu i našla se na pustom malom trgu na kojem su bile kućice od sajma, sve zamračene i zatvorene. Dvije su žene panično lupale šakama po vratima jednog dućana, pa sam potrčala prema njima. Vrata je otvorio muškarac koji je uzbuđeno vikao: „Entrez! Entrez!” Uspjela sam uletjeti u dućan za tim ženama.

Bila je to delikatesna mesnica Porcus, koja na katu iznad dućana ima restoran. U restoranu je već bio zbjeg. Saznala sam da je u tijeku teroristički napad, da policija lovi terorista i da svi moramo ostati unutra. Sjela sam u kut što dalje od prozora, stavila objavu na Facebook da sam na sigurnom i dala se na dopisivanje s kolegama i kolegicama kako bih ustanovila jesu li svi dobro. Neki su ostali zatvoreni u Parlamentu, neki su se sklonili u jedan restoran, no na sreću nitko nije nastradao.

Noć se odužila. U jednom su nas trenutku vlasnici mesnice počastili pivom i finim sendvičima od gušče paštete. Došla je i policija, koja je dopratila još jednu grupu prestrašenih ljudi. Kasnije sam saznala da su to ljudi koji su radili u kućicama na dijelu sajma ispred mesnice, a koji su do tog trenutka ležali na podu, pritajeni u zatvorenim kućicama. Među njima je bila i Hombeline, djevojka koja mi je kasnije pomogla.

Oko 3 sata u noći ljudi su počeli u grupicama napuštati mesnicu. Pridružila sam se grupi u kojoj je bila Hombeline. Policija je puštala samo ljude da najkraćim putem izađu iz centra, ali ne i da uđu, pa nije bilo moguće da te noći dođem do hotela Maison Rouge. Hombeline i njezin kolega dopratili su me do Novotela i čekali da vide hoću li uspjeti ostati u tom hotelu. Naravno, Novotel nije imao slobodnih soba, pa me Hombeline pozvala k sebi doma, a njezin kolega nas je

Rue de Grande Arcades – mjesto pogibije jedne od žrtava strasburškog terorističkog napada, Izvor: Privatni album S.M.

dopratio do vrata. Bila je vrlo potresena, pa smo dobar dio ostatka noći razgovarale i pile vino u njezinoj kuhinji.

Sljedećih sam dana čitala sve vijesti koje sam mogla naći o tome što se dogodilo, a obišla sam i mjesta događaja. Terorist je te večeri ubio petero ljudi, a ranio 11. Otkrila sam da je došao u Rue des Grandes Arcades upravo iz smjera Place du Temple Neuf, uličicom kojom sam bježala u suprotnom smjeru, te da je sekundu-dvije nakon što smo se mimoišli ubio jednu osobu dva-tri metra iza mojih leđa. Na tom su mjestu ljudi ostavljali svijeće i cvijeće. Zatim je krenuo uskom ulicom kojom bih bila išla da sam imala sobu u Maison Rouge i nadomak tog hotela ubio još jednu osobu. I na tom sam mjestu vidjela cvijeće i svijeće na pločniku. Tek tada sam shvatila u kakvoj sam opasnosti bila i kolika je sreća da je nastala zbrka s mojom rezervacijom hotela.

Zato, kada vam sljedeći put otkažu let ili ustanovite da nemate sobu u hotelu, nemojte se ljutiti, nemojte kukati i prigovarati, nego pomislite: „Tko zna zašto je to dobro?”

Izgubljeni na terminalu

Napisala Lidija Šimunić Mesić

Izvor: Privatni album S.M.

Zračna luka Charles de Gaulle u Parizu: stižem tamo s kolegicom i kolegom iz Bruxellesa letom Brussels Airlinesa, a potom trebamo Croatijinim letom iz Pariza letjeti za Zagreb. Let iz Bruxellesa u polasku kasni, piše tako već na izlazu. Kako za presjedanje u Parizu imamo sat i pol odmah krećemo do osoblja na izlazu, objašnjavamo svoju situaciju, molimo ih da obavijeste nekoga u Parizu da nas eventualno let za Zagreb malo pričeka. Uvjeravaju nas kako će sve biti u redu, kako ćemo uspjeti uhvatiti let iz Pariza. Naravno da nismo uhvatili Croatijin let iz Pariza jer smo u Pariz sletjeli netom prije ili nakon što je let za Zagreb već bio poletio. No i dalje živimo u nadi da ćemo stići, trčimo preko cijelog aerodroma, zadihani stižemo na izlaz koji je već zatvoren; zrakoplova nema.

I što sad? Tu počinje jedna od „veselijih” putešestvija koronskih vremena. Prvo, izravnog leta za Zagreb toga dana više nema; zbog korone letova je puno manje. To i nije tako veliko iznenađenje.

Drugo, za nas nitko nije odgovoran i ne znamo tko bi nam trebao pomoći. Prvo zovemo putničku agenciju Europskog

parlamenta koja nam je svima kupila karte i od koje čujemo da oni nisu odgovorni za novonastalu situaciju. Zovemo Brussels Airlines čiji je let kasnio, no i oni kažu da to nije njihov problem. Naposljetku zovemo i poslovnicu Croatia Airlinesa čiji je let na vrijeme poletio iz Pariza, ostavljajući za sobom tri prevoditelja koji će sve više spoznavati da se nalaze u doista nadrealnoj situaciji: znaju kako su se u njoj zatekli, ali izlaza iz nje nema na vidiku.

Svi smo pomalo zdvojni i umorni: na šalterima nema nikoga jer u vrijeme korone ljudi baš ne putuju. Uspijevamo pronaći samo zaposlenike Air Francea koji s našom nevoljom nemaju baš nikakve veze, no vidjevši nas, troje zračnih brodolomaca koji se, ne svojom krivnjom, zatekoše u prostranstvima aerodromske zgrade, daju nam savjet da barem obavimo testiranje na koronu.

Kolega i ja test nemamo jer nam izvorno za let preko Pariza nije trebao, kolegica ga ima. Dakle, želimo li se iščupati iz Pariza moramo se testirati. Mjesto gdje se možemo testirati nalazi se u posve drugoj zgradi zračne luke, a kako bismo do njega došli, trebamo se spustiti u podzemnu garažu, proći cijelu garažu kako bismo naposljetku dospjeli u drugu zgradu. No, nakon lutanja bespućima uglavnom praznih prostora aerodromske zgrade, traženja natpisa, pitanja prolaznika, eto i to smo obavili.

Nakon pola sata imamo test, ali još ne znamo hoćemo li taj dan uopće letjeti kući ili ne. Dok smo mi pokušavali dospjeti do mjesta za testiranje, trajala je i druga bitka, ona telefonska: svi smo mi naizmjenice nazivali tri prethodno navedene instance pokušavajući doznati tko je odgovoran za naše nezavidno stanje. Krenuli smo naime na put iz Bruxellesa u 6,30, sada smo već dobro zakoračili u poslijepodne, a još uvijek nema nade na vidiku da ćemo moći odahnuti i reći: „Eto nas u Zagrebu.” Nakon poduljih i naizmjeničnih komunikacija pojavljuje se ipak tračak nade iz putničke agencije koja nam je kupila karte – najavljen nam je let do Frankfurta pa onda za Zagreb. Laknulo nam je. U 23 sata sliječemo napokon u Zagreb – presretni što u rodni grad dolazimo nakon tako dugog, nadrealnog dana.

Razmišljala sam što bih bila učinila da sam bila sama, da nije bilo kolega: tada nas je bilo troje i to je bilo važno jer smo na taj način postigli onu „kritičnu masu” da se oni koji trebaju djelovati pokrenu i učine nešto za nas. Naravno da to nije bio naš izbor, nego samo slučajnost koja nam je išla na ruku. No ona isto tako pokazuje da se uvijek kada to možemo, trebamo i moramo udružiti jer smo tada mnogo jači, lakše svladavamo ove nedaće koje nas znaju zadesiti. U tim trenutcima zdvojnosti bili smo jedan drugome podrška i utjeha tako da smo unatoč zabrinutosti ipak znali da će se stvar prije ili kasnije razriješiti.

I jest, ali – da, tu je ono poslovično 'ali' – kada smo sletjeli u Zagreb, s nama nije sletio i kolegičin kovčeg koji je predala u Bruxellesu. Nije pronađen ni idućeg dana, nego tek nakon desetak dana, netom prije njezina novog putovanja u Bruxelles. Vjerojatno je, kao i mi, za to vrijeme neidentificiran kružio pustim prostranstvima CDG-a! 🌀

NOVOSTI IZ HDKP-a

Pripremila Sandra Breznički Učović

Godišnja skupština HDKP-a

Napisala Sandra Breznički Učović

U četvrtak, 28. siječnja 2021. godine, HDKP je održao prvu virtualnu skupštinu u svojoj dužoj povijesti. Budući da je skupština ujedno bila i izborna, raduje nas da je okupila rekordan broj članica i članova koji su izabrali novi Upravni i Nadzorni odbor, te Sud časti.

Osim što je skupština izabrala novo vodstvo Društva, donijela je i financijski plan i okvirni plan rada za 2021. godinu, te raspravljala o cijelom nizu tema koje su u ovoj ne

Zahvala bivšoj predsjednici Tamar Levak Potrebeci (slika lijevo) i bivšoj tajnici Ivanjki Rajh (slika gore) za dugogodišnji rad u upravnom odboru HDKP-a
Izvor: Album HDKP-a

samo za našu profesiju povijesnoj godini goruće i koje bi mogle odrediti način na koji ćemo u budućnosti obavljati svoj posao. Donesene su i izmjene i dopune Pravilnika za prijam novih članova i sustav mentorstva, a u članstvo je primljena naša dosadašnja pretprijetupnica Dunja Bakić. Dvije su nove pretprijetupnice HDKP-a Gabrijela Kelemen i Suzana Požega.🌀

Nove pretprijetupnice Suzana Požega (desno) i Gabrijela Kelemen (lijevo) u društvu naše Nuše Torbice (u sredini) potpisale su Etički kodeks HDKP-a
Izvor: Album HDKP-a

Webinar „razgovarajmo o zvuku”

Napisala Sandra Breznički Učović

O zvuku u prevođenju na daljinu 12. veljače 2021. razgovarali smo s Cristianom Guiducciem, kolegom konferencijskim prevoditeljem koji je autor brojnih članaka na temu zvuka u konferencijskom prevođenju. Cristian je okupljenim kolegicama i kolegama objasnio kako se zvuk s pomoću platformi prenosi i zašto on nikad ne može biti isti kao zvuk koji

prevoditelji dobivaju putem konvencionalne konferencijske tehnike. Nakon njegova izlaganja uslijedila je rasprava koju je moderirala naša Kristina Kruhac i koja je dala odgovore na to kako se možemo donekle zaštititi od tzv. toksičnog zvuka te zašto bismo se svi trebali boriti za dobru kvalitetu zvuka u našem poslu.🌀

Virtualna radionica „Uvod u Interpretbank”

Napisala Sandra Breznički Učović

U petak, 7. svibnja 2021., HDKP je u suradnji s tvrtkom Interpremy i njihovom suosnivačicom i predavačicom Biancom Prandi organizirao virtualnu radionicu pod nazivom „Uvod u InterpretBank”. Bianca, čija je tvrtka službeni partner InterpretBanka za edukaciju, sudionike je s pomoću demonstracijske verzije InterpretBanka na vrlo praktičan način upoznala sa svim prednostima ovog alata za pripremu i memoriranje terminologije, ali i potragu za terminima tijekom

samog rada u kabini. Posebno nam je drago da su nam se na ovoj radionici pridružili i kolegice i kolege iz susjednog slovenskog udruženja konferencijskih prevoditelja ZKTS-a s kojima se uvijek rado družimo. Nadamo se da smo ovom radionicom pridonijeli tome da se više kolegica i kolega odvaži iskoristiti sve prednosti koje nam nove tehnologije mogu pružiti. 🎧

Predavanje HDKP-a za studente Filozofskog fakulteta u Osijeku

Napisala Kristina Kruhac

Dana 21. svibnja 2021. Kristina Kruhac i Sandra Breznički Učović održale su virtualno predavanje o prevođenju na daljinu studentima koje s konferencijskim prevođenjem upoznaje naša draga kolegica Marija Omazić. Iako još ne znamo koliko će nam ih se u budućnosti pridružiti kao kolege u kabini, bilo nam je drago podijeliti s njima HDKP-ova razmišljanja o osnovama prevođenja na daljinu te standardima i etici u tom specifičnom kontekstu. Nadamo se da im je bilo zanimljivo te da se sljedeći put vidimo uživo u Osijeku. 🎧

Predavanje za studente u Osijeku, Izvor: Album HDKP-a

Preporuke za govornike na virtualnim skupovima

Napisala Kristina Kruhac

HDKP i dalje prati razvoj prevođenja na daljinu i nastoji pridonijeti tome da se međunarodni virtualni sastanci odvijaju na zadovoljstvo svih uključenih. Nakon što smo prošloga ljeta pripremili preporuke za prevođenje na daljinu za naručitelje usluga i same prevoditelje, sada su na red došli

sudionici sastanaka. Naša marljiva radna skupina (Marina Barbić Poropat, Nives Curić, Marija Čulina i Tanja Žakula) sastavila je [popis nekoliko savjeta](#) kako bi sudjelovanje na virtualnom sastanku bilo zadovoljstvo za sve uključene, pa i konferencijske prevoditelje. 🎧

HDKP u emisiji Hrvatskog radija

Napisala Erna Ferendža Luburić

U sklopu emisije Katapultura Hrvatskog radija, 6. kolovoza 2021., Sandra Breznički Učović i Nata Hajdu u ime HDKP-a govorile su o profesiji konferencijskih prevoditelja, o izazovima s kojima se susrećemo za vrijeme pandemije i raznim zanimljivostima našeg posla. Autorica emisije Katarina

Kolega nagrađivana je novinarka koja prati široko područje kulture i raznih društvenih djelatnosti. Katapultura se emitira od 2004. godine, a 2007. nagrađena je priznanjem Hrvatskog novinarskog društva za najbolje uređenu radijsku emisiju. 🎧

Radionica „Prevođenje na daljinu – tržišni nastup prevoditelja”

Napisala Sandra Breznički Učović

Na Međunarodni dan prevoditelja, u četvrtak 30. rujna 2021., HDKP je organizirao virtualnu radionicu pod nazivom „Prevođenje na daljinu – tržišni nastup prevoditelja” koju je pripremila i vodila naša potpredsjednica Nata Hajdu. Nakon kratkog pregleda različitih vrsta prevođenja na daljinu i platformi s pomoću kojih se ono odvija te glavnih troškovnih

elemenata ove vrste konferencijskog prevođenja sudionici i sudionice na temelju primjera upita ili događaja iz prakse osmišljavali su moguće scenarije postupanja. Zbog velikog interesa radionicu smo ponovili 10. prosinca i, nadamo se, time pridonijeli tome da kolegicama i kolegama ugovaranje ove vrlo zahtjevne vrste prevođenja bude lakše. 🎧

Druženje za Dan prevoditelja

Napisala Sandra Breznički Učović

Najhrabrije i najupornije članice HDKP-a i ove su se godine 1. listopada 2021. okupile na neformalnom druženju koje HDKP svake godine organizira povodom Međunarodnog dana prevoditelja. Uz manjak sunca, ali ne i dobre volje na Gornjem su se gradu ispijale kave i raspravljalo se o profesionalnim i životnim temama. Kolegice su se rastale uz smijeh, ali i želju da nas sljedeće godine bude više. 🎧

Okupljanje članstva povodom Dana prevoditelja, Izvor: Album HDKP-a

Novi sastavi radnih tijela HDKP-a

Upravni odbor

Predsjednica: Sandra Breznički Učović
Potpredsjednica: Nata Hajdu
Tajnica: Erna Ferendža Luburić
Blagajnica: Elvira Mulić

Nadzorni odbor

Sanja Matešić, predsjednica
Zvezdana Kastropeli
Jasenska Šafran

Sud časti

Toni Luburić, predsjednik
Goranka Antunović
Ljiljana Culjak

Odbor za edukaciju i projekte

Sandra Breznički Učović, predsjednica
Katarina Bačić
Dunja Bakić
Renée Davies
Marta Ljoka
Vinka Komesar Rajković
Sanja Matešić
Maja Šimleša
Bruno Štefić

Odbor za prijam novih članova i sustav mentorstva

Nuša Torbica, predsjednica
Ljiljana Culjak
Elvira Mulić
Dragana Vulić Budanko
Tanja Žakula

Odbor za strukovna pitanja i suradnju s institucijama

Ivanka Rajh, predsjednica
Nives Curić
Vesna Ivančević Ježek
Lea Kovacs
Tamara Levak Potrebita
Elvira Mulić
Lidija Šimunić Mesić

Odbor za društvene mreže

Kristina Kruhak, predsjednica
Branko Antolić
Sandra Breznički Učović
Nata Hajdu
Jadranka Ivančić

UPOZNAJMO SE

Pripremila i razgovarala Sanja Matešić

HDKP predstavlja svoje članstvo

I u ovom broju Biltena predstavljamo jednu dugogodišnju članicu i jednu pretpristupnicu. Ovoga su puta to Andreja Montani i Jadranka Ivančić. Andreju je njezin životni put odveo iz Zagreba, najprije u Pariz, a zatim u Bruxelles, dok

je Jadranku doveo iz Njemačke, gdje je rođena i odrasla, u Zagreb. Povezuje ih ljubav prema konferencijskom prevođenju i veselje s kojim rade taj posao.

ANDREJA MONTANI

HDKP: *Možeš li se ukratko predstaviti našem mlađem članstvu?*

AM: Konferencijskim se prevođenjem bavim zaista dugo te ako bih morala ukratko nešto reći o svom profesionalnom putu, rekla bih da je u mnogo čemu atipičan, a kroz to i vrlo zanimljiv. Atipičan utoliko što sam gotovo cijelu svoju karijeru imala profesionalno boravište u inozemstvu s hrvatskim materinskim jezikom koji je na lokalnom tržištu bio rijetka jezična kombinacija, što mi je vjerojatno omogućilo da radim na najraznovrsnijim sastancima. Poslova s hrvatskim bilo je relativno malo u Parizu, tako da su prevoditelji za hrvatski pokrivali sve vrste konferencija, uključujući i one na visokoj razini već na samom početku karijere. A i moje je tržište zapravo odmah počela biti cijela Europa. U 90 % slučajeva putovala sam na posao vlakom ili avionom.

HDKP: *Kako si postala konferencijska prevoditeljica?*

AM: Mnogi već znaju da sam kao dijete gledala spuštanje čovjeka na mjesec, što me fasciniralo. Nisam međutim poželjela biti astronaut, niti astrofizičar, nego prevoditelj, jer je on (Vlado Ivir, što sam ustanovila mnogo godina kasnije) imao izravan kontakt s mjesecom. Kad sam maturirala, raspitala sam se za prevodilačke škole, no kod nas ih tada nije bilo. Upisala sam tako jezike ne bih li postala konferencijska prevoditeljica. Za vrijeme studija anglistike i romanistike na FF-u u Zagrebu počela sam puno prevoditi pismeno, a pomalo i usmeno. Prije svega prevodila sam konsektivno jer to iskusni prevoditelji nisu u ono vrijeme željeli raditi. Odradila sam tako dosta Književnih petaka u Gradskoj knjižnici i predstavljanja književnika u Društvu književnika, a i poneke sastanke za tadašnji republički protokol. Za dobar dio prvih konsektivata mogu zahvaliti svojim tadašnjim profesoricama, kasnije kolegicama, Jelici Vidan i Maši Marušić, koje su me, znajući da me prevođenje zanima, gurnule u tom pravcu. Pismeno je, pak, najvećim dijelom bilo prevođenje podnaslova filmova za Filmski program Televizije Zagreb.

Danas shvaćam u kojoj je mjeri to bio početak stjecanja vještina potrebnih za usmeno prevođenje: jer ne prevodi se nikad cijeli dijalog, već ono što je bitno za praćenje filma, sadržajno i stilski. Cilj je da gledatelj prati film, da ne mora sve vrijeme posvetiti čitanju podnaslova, koji istovremeno

moraju ostati na ekranu dovoljno dugo da bi ih se imalo vremena pročitati. Nakon diplome nastavila sam prevoditi i prijavila se kao slobodnjak. A onda mi je jednog dana, kada više nisam razmišljala o studiju prevođenja, profesor Matvejević rekao: „A zašto se ne prijavite za stipendiju u Francuskoj?” I tako sam upisala ESIT u Parizu. Bilo je to 1988. Ta mi je škola puno donijela. Kako je to lijepo bila sročila profesorica Karla Déjean, nije potrebno ići u prevodilačku školu da bi se radilo kao konferencijski prevoditelj kad smo u formi, ali je korisno steći ta znanja i vještine kako bismo mogli kvalitetno raditi i one dane kad nismo u formi. Te dodala: tih je više.

ESIT je bio škola discipline, rigoroznosti i usadio je u meni metodu deverbalizacije i alergiju na doslovno prevođenje. Pohađala sam satove kod Danice Seleskovitch, inteligentne i dinamične osnivačice škole koja nas je nesmiljeno tjerala da analiziramo ono što čujemo. Nije važno što govornik kaže, nego što želi reći. Slažem se s tom doktrinom i nadam se da je nisam iznevjerila. Nakon diplome Pariz mi je postao profesionalno boravište i baza za dugi niz slobodnjačkih godina.

HDKP: *Što ti se najviše sviđelo u poslu konferencijskog prevođenja?*

AM: Dodir kultura, komunikacija, raznovrsnost tema, svakodnevni izazov, rad u međunarodnom okruženju i upoznavanje svakojakih ljudi, ali i činjenica da iako treba puno pripreme za posao, iako se svaki trenutak u danu treba usavršavati, informirati i učiti, da je konferencija u jednom času gotova, jednostavno nema kao u pisanom prevođenju ispravljanja ispravaka.

HDKP: *Koje su ti konferencije ostale u posebnom sjećanju i zašto?*

AM: Diploma na prevodilačkoj školi početkom devedesetih značila je da je prvo desetljeće mog rada bilo obilježeno raspadom Jugoslavije i mnogobrojnim mirovnim konferencijama, ženevskom i Daytonom, a nakon njih haškim sudom i seminarima na temu pomirenja. Dok sam 2000-tih radila puno standardnije stvari, „prodavala” automobile, dodatke prehrani, „radila” na kulturnoj suradnji, anti doping seminarima za mlade sportaše, uz mnoge zanimljive seminare

u Vijeću Europe te pretpristupne pregovore Hrvatske s Europskom unijom. Prije deset sam godina pak započela novu avanturu stalnog prevoditelja u Europskom parlamentu koja je obilježila treće desetljeće moje karijere.

Nije lako izdvojiti pojedine konferencije. Rekla bih da su mi se konsekvativne usjekle više u sjećanje radi blizine sudionika i puno većeg osjećaja da sam dio nečega. Tako sam na ženevskim mirovnim pregovorima intenzivno radila oko dvije godine. Bilo je tu mnogo napetih trenutaka, neizvjesnosti, naglih prekida pregovora, ali i nepredviđenih produžetaka kada se jednom dvodnevni ugovor najavljen 16 sati unaprijed jednog subotnjeg poslijepodneva pretvorio u pregovore u trajanju od dvadesetak dana. Rado pričam anegdodu s tih pregovora. Različite su se delegacije smjenjivale pred nekolicinom predstavnika međunarodne zajednice. Nakon vrlo mirnog sastanka jedna je delegacija izašla, a francuski je diplomat s puno gnušanja uzviknuo: „Barbari!” (Stvarno, pomislih, kako može takvo nešto reći, svi su bili jako pristojni.) No primjedba se u sljedećoj rečenici rasvijetlila: „Ti Anglosaksonci, uvijek naručuju sendviče i ne daju nam nikada pravu pauzu za ručak!”

Izdvojila bih i početak prvog suđenja pred haškim sudom gdje su svi dionici bili vidno uzbuđeni. Imala sam osjećaj da ljudska sudbina ovisi o svakoj riječi mog prijevoda.

Jednom sam povelala šestogodišnjeg sina u Caen gdje sam trebala raditi pola sata s ekipom koja je mladim nogometasima objašnjavala štetnost dopinga. Redovno sam radila te seminare uvijek s istom ekipom, a sin me je trebao pričekati ispred dvorane. Inzistirali su da ga uvedem i da sjedi kraj mene. Zaprijetila sam mu da ne smije zucnuti. Nije, sve do kraja i onda mi je u uho šapnuo: „Bravo!”

HDKP: Što ti je bio najveći izazov u konferencijskom prevođenju?

AM: Teško pitanje. Rekla bih promjene ritma rada. Trenutci praznog hoda nakon kojih bi uslijedilo pretjerano intenzivno razdoblje rada. Sve dok nisam postavila samoj sebi granice i odlučila ne mijenjati planove jer mi se ponudio jednodnevni ugovor. Jako mi je bilo teško ugovarati poslove na privatnom tržištu i reći koliki je moj honorar, dnevnice. Uvijek sam se držala pravila profesije, ali ugovaranje mi je poslova uvijek teško padalo.

No ono što me je zauvijek obilježilo je Sud za bivšu Jugoslaviju i izjave nekih svjedoka koje su me potresle i usjekle se u pamćenje. To je vjerojatno bio najteži profesionalni izazov, prevoditi smireno i vrlo precizno strahote koje su ti ljudi preživjeli. Mislim da me je spašavala motivacija da je zaista potrebno da dam sve od sebe kako bi ti ljudi mogli ispričati što su proživjeli.

HDKP: Koja ti je najdraža aktivnost izvan kabine?

AM: Podučavanje prevođenja, definitivno. Za razliku od želje da postanem konferencijski prevoditelj, koja se javila vrlo rano i bila vrlo jasna, jednako toliko nisam nikada željela biti profesor. To se međutim promijenilo nakon dvaju telefonskih poziva gdje su gotovo istovremeno trebali nastavnike za dvije pariške prevoditeljske škole. Ne znam ni sama zašto sam pristala, ali mi je danas drago da jesam. Puno sam naučila podučavajući studente prevođenja. Posebno mi

je drago što s mnogima od njih danas redovito radim. Na ISIT-u nisam radila mnogo, na ESIT-u jesam i to je bilo divno iskustvo. Ne znam koliko sam ja nečemu naučila studente, znam koliko sam radeći s njima osvijestila proces prevođenja i koliko sam toga naučila od tih mladih ljudi. Danas sve njih osjećam kao posebno bliske kolege. Izdvojila bih i rad na jesen 2007. u Europskom parlamentu, gdje sam pomagala obuci skupine novopečenih konferencijskih prevoditelja iz Hrvatske koja je organizirana u svjetlu pretpristupnih pregovora i budućeg ulaska Hrvatske u EU kao priprema za akreditacijske testove. Mislim da danas radim u parlamentu jer mi se ekipa organizatora staža bila svidjela i jako smo dobro surađivali.

Izvor: Album HDKP-a

Moram reći da jako volim i druženje s kolegama. S mnogima sam se zbližila i sprijateljila, naročito na poslovnim putovanjima.

HDKP: Što bi poručila mlađim kolegama koji tek započinju karijeru?

AM: Da vole svoj posao i profesiju. Da budu zahtjevni prema samima sebi i rigorozni. Da se pridržavaju pravila profesije, jer su dobri uvjeti rada rezultat napora koji su uložili kolege koji su profesiju strukturirali od pedesetih godina nadalje. Vremena kroz koja sada prolazimo jako su teška, od nas se traži maksimalna fleksibilnost i akrobacije, ali koliko god moramo živjeti i raditi s našim vremenom, ne smijemo zaboraviti osnovno, a to je da je prevođenje tu radi komunikacije, spajanja kultura, te da to treba raditi s veseljem i sa željom da se poruka prenese točno i tečno. 🌸

Izvor: Privatni album

JADRANKA IVANČIĆ

HDKP: *Možeš li se ukratko predstaviti našem članstvu?*

Jl: Zovem se Jadranka Ivančić. Rođena sam i odrasla u Njemačkoj. Nakon gimnazije, krajem 90-ih, doselila sam se u Zagreb i upisala studij novinarstva. Plan je bio boraviti u Hrvatskoj godinu, dvije, usavršiti hrvatski jezik. No, stjecajem različitih okolnosti odlučila sam se na trajno preseljenje. Po zanimanju sam magistrica novinarstva i konferencijska prevoditeljica za njemački i engleski jezik. Osim toga, završila sam i poslijediplomski specijalistički studij iz područja Europskih studija koji je održan na francuskom jeziku i koji je organiziralo Sveučilište u Zagrebu u suradnji sa Sveučilištem Panthéon-Assas, Paris II.

HDKP: *Što te privuklo zanimanju konferencijske prevoditeljice?*

Jl: Ljubav i strast prema stranim jezicima otkrila sam u školi gdje sam učila engleski i francuski jezik i pohađala dobrovoljnu dopunsku nastavu iz španjolskog jezika. Kako sam gastarbajtersko dijete, roditelji, ali i članovi šire obitelji, uvijek bi me vukli za rukav kada je trebalo nešto prevesti, popuniti neki njemački obrazac, otići u neku njemačku ustanovu. Zapravo sam njima već kao dijete poslušila kao svojevrsna usmena prevoditeljica, što mi je bilo iznimno zanimljivo i, kako se kasnije ispostavilo, korisno. Tada sam spoznala da želim raditi nešto što je povezano sa stranim jezicima.

HDKP: *Kako si se pripremala za zanimanje konferencijske prevoditeljice?*

Jl: Još tijekom studija volontirala sam u Zakladi Konrad Adenauer u Zagrebu. Tamo mi je pružena prilika da prevodim na manjim skupovima i sastancima. Osim toga, prije ulaska Hrvatske u Europsku uniju radila sam nekoliko godina kao usmena prevoditeljica na projektima austrijske Agencije za europske integracije i Svjetske banke. To su bili projekti u kojima se Hrvatska pripremala za članstvo u Europskoj uniji. U tim sam projektima intenzivno usmeno prevodila na

sastancima i na putovanjima u inozemstvo. To mi je omogućilo da steknem određeno iskustvo u tom poslu i da se dobro pripremam za upis na poslijediplomski studij konferencijskog prevođenja, što mi je jedna od najboljih odluka jer smatram da se radi o vrlo kvalitetnom studiju s izuzetno kvalitetnim predavačima i mentorima. Prošla sam i program intenzivnog treninga za konferencijske prevoditelje tijekom kojeg sam zahvaljujući stipendiji institucija EU-a boravila nekoliko tjedana u Bruxellesu.

HDKP: *Što te najviše veseli u konferencijskom prevođenju?*

Jl: Ne mogu izdvojiti jednu stvar koja me najviše veseli zato što me u konferencijskom prevođenju mnogo toga veseli. Veseli me kada ti netko u pauzi konferencije ili skupa pokuca na staklo prevoditeljske kabine i digne palac gore ili kada ti netko nakon konsekvutivne kaže da je oduševljen tvojim prijevodom i da želi dalje surađivati s tobom. Veseli me interakcija s kolegicama i kolegama i međusobna podrška tijekom prevođenja. Veseli me i sama priprema, jer se toliko toga novoga sazna i nauči. Svaki je angažman poseban zato što se odvija na drugom mjestu i na drugu temu. Svako simultano ili konsekvutivno prevođenje meni predstavlja novi izazov i doživljavam ga kao miniprojekt koji je potrebno kvalitetno i učinkovito provesti, bez obzira na to radi li se o prevođenju na diplomatskom sastanku ili o prevođenju u domu za starije i nemoćne osobe.

HDKP: *Koji su najveći izazovi s kojima se suočavaju mladi prevoditelji?*

Jl: Mislim da je jedan veliki izazov povezivanje s iskusnijim usmenim prevoditeljima. S jedne strane želiš od njih dodatno učiti, a s druge strane želiš dokazati da im možeš biti kvalitetan partner na kojeg se mogu osloniti. Kao dodatni izazov istaknula bih probijanje na tržište i stvaranje baze stalnih klijenata, a da pri tome ne činiš ustupke kada je riječ o očuvanju profesionalnih standarda i primjerenih cijena usmenog prevođenja. Na kraju krajeva, to duguješ sebi, ali i samoj profesiji.

HDKP: *Zašto si odlučila postati pretpristupnica u HDKP-u?*

Jl: Rad HDKP-a pratim već duži niz godina. Smatram da ovo društvo u Hrvatskoj, ali i u inozemstvu, najbolje zastupa interese hrvatskih konferencijskih prevoditelja. Istodobno, u svome djelovanju prema unutra odnosno prema samim konferencijskim prevoditeljima organizira zaista sjajne radionice i edukacije. Neaktiviranje u ovom strukovnom udruženju bio bi ogroman propust.

HDKP: *Kako se opuštaš u slobodno vrijeme?*

Jl: Obožavam sport. Trčanje, planinarenje, rolanje, vježbanje u teretani (znam, mnogima je to naporno, mene opušta J), odnedavno i jahanje... Moji su načini opuštanja raznoliki, ovisno o raspoloženju. Opuštam se i u druženjima s prijateljima, uz čašicu dobrog vina. A ponekad mi je za opuštanje sasvim dovoljno sjesti negdje u prirodu i ne činiti ama baš ništa. Joj da, tijekom prvog lockdowna 2020. nakon više od deset godina izvadila sam svoj saksofon iz ormara, na opće zadovoljstvo svojih susjeda, barem tako pretpostavljam... 🎷

POGLED IZVANA

Svoje viđenje dobrog konferencijskog prevoditelja s nama je podijelio Doug Stringer, odvjetnik u Uredu tužitelja UN-ova Rezidualnog mehanizma za kaznene sudove u Haagu

Neprimjetni prevoditelj je najbolji prevoditelj

Pripremila i s engleskog prevela Sandra Breznički Učović

S konferencijskim prevoditeljima susretao sam se uglavnom u sudnicama: ja bih stajao i komunicirao sa sucem ili svjedokom, a prevoditelj je bio negdje u blizini iza stakla. Svjedoci su često žrtve. Poput većine situacija u kojima svi obavljamo svoj posao, i u ovoj prevladava stres, emocija i potreba da se posao obavi brže nego što bismo voljeli.

Stoga u mislima sklapam tajni dogovor s konferencijskim prevoditeljem. Bit ću dobro pripremljen. Nastojat ću imati najjasniju moguću predodžbu o tome što želim reći ili pitati. Imat ću na umu potrebu za brzinom istovremeno shvaćajući da se brzinom često gubi točnost. Ako ga imam, prevoditeljima ću unaprijed dati tekst. Znam da to često nije slučaj, ali spominjem to jer sam naučio da i govornik i prevoditelj ovise jedan o drugome kako bi se iznjedrio najbolji mogući ishod.

Za uzvrat će i dobar konferencijski prevoditelj biti dobro pripremljen. Stručni pojmovi i izrazi bit će mu pri ruci. Nastojat će, probijajući se kroz riječi, nalaziti i prenijeti poruku, nijanse, ne samo puku informaciju. Prenijet će i emociju kada je ima. U sudskom će okruženju prevoditelj biti osobito svjestan značaja točnog prijevoda za zapisnik i načina na koji riječi utječu na ishod.

Najbolji konferencijski prevoditelj dovoljno je vješt i siguran da iz izgovorenog izvuče poruku i informaciju, te da ih prenese na jednostavan i jasan način. Tada je jasno da me sugovornik

Izvor: Privatni album

razumije, a i da ja primam jednostavnu i jasnu poruku koja je točna i nijansirana.

Najbolji je konferencijski prevoditelj onaj kojeg brzo prestajem primjećivati. 🤫

IMPRESUM

Uredništvo*:

Sandra Breznički Učović
Renée Davies
Maja Šimleša
Bruno Štefić

Autori-suradnici:

Sandra Breznički Učović
Renée Davies
Erna Ferendža Luburić
Kristina Kruhac
Sanja Matešić
Maja Šimleša
Bruno Štefić

Lektura i korektura:

Daša Farkaš

Fotografije:

album HDKP-a
privatni albumi članstva i sugovornica

Fotografija naslovnice:

Sanja Matešić

Grafičko rješenje:

DESIGNUM, studio za grafički dizajn,
pripremu i marketing

Nakladnik:

Hrvatsko društvo konferencijskih prevoditelja
Vrisnička 16, 10000 Zagreb
edukacija@hdkp.hr
www.hdkp.hr
Godina: 2021.

*Stavovi izneseni u pojedinim tekstovima ne predstavljaju nužno stavove uredništva.

Svi izrazi koji se upotrebljavaju u tekstovima, a imaju rodno značenje odnose se jednako na muški i ženski rod.

Hrvatsko
društvo
konferencijskih
prevoditelja

Croatian
Society of
Conference
Interpreters